

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

INNOVATSIYA

SAVDO

RAQAMLI

MARKETING

BIZNES

TADQIQOT

BRENDING

№4-SON

2025-YIL, APREL

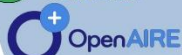
9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

Member of
Crossref

OPEN

ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otobek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti “Menejment va marketing” kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Elektron nashr 720 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 30-aprelda ruxsat etildi

MUNDARIJA

XORAZM VILOYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	9
Otajanov Umid Ablullayevich	
SANOAT KORXONALARIDA ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	21
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA "IQTISODIYOT" YO'NALISHLARINING SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	32
Bayhonov Baxodir Tursunbayevich, Saydullayeva Saodat Abdumajitovna	
XALQARO FRANSHIZALAR FAOLIYATI RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	44
Xodjayev Anvar Rasulovich	
RAQOBAT SHAROITIDA ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	56
Saidov Mash'al Samadovich, Soliyev Rahmatjon	
ТУРИСТСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА: ЦЕЛЕВОЙ ПОРТРЕТ КИТАЙСКОГО ТУРИСТА	63
Голышева Е.В. , Мурадова Л.Т.	
MINTAQADA MEHNAT RESURLARI DINAMIKASINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	78
Kurbanov Feruz Pirnazarovich	
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TASHKIL ETISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	87
Turopov Maqsudjon Asatillo o'g'li	
KADRLAR TANLOVINING AUTSORSING TIZIMIGA ASOSLANGAN YANGI BOSQICHINI AMALIYOTGA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	97
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TURISTIK OQIM MAVSUMIYLIGI BARQARORLIGINI BOSHQARISHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	104
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
KO'SHMAS MULKNI BOSHQARISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	113
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARINI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	127
Raximov Ilyos Ikramovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH ASOSIDA BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	137
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	

ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	147
Tohirxo‘jayeva Dilafro‘z Toir qizi, Saidov Mash‘al Samadovich	
ELEKTRON TIJORATDA QADOQLASH VA YETKAZIB BERISH TIZIMINI SAMARALI TASHKIL ETISH YO‘LLARI.....	157
Ismoilova Gulnora Fayzullaevna, Xusnora Pardaboyeva	
TADBIRKORLIK MUHITINI YAXSHILASH ORQALI AHOLI UCHUN YANGI DAROMAD IMKONIYATLARINI YARATISH	164
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li	
ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ.....	171
Икрамов Мурат Акрамович, Буриев Хаким Тошимович, Файзуллаев Шухрат Шерали Угли	
О‘ZBEKISTONDA SOLIQ ISLOHOTLARINING BIZNESGA TA’SIRI.....	178
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
OZIQ-OVQAT SANOATINING RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA’SIRINI BAHOLASH	184
Tursunova Dilnavoz Davron qizi	
О‘ZBEKISTONDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	193
Xotamov Ibodullo Sadulloyevich	
SUN’IY INTELLEKTNII ELEKTRON TIJORATDAGI O‘RNI	204
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna, Shayzoqova Munisa Meliqo‘zi qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA KIMYO TOLALARI ISHLAB CHIQARISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMAT YARATISH ISTIQBOLLARI.....	210
Raximov Furqat Jalalovich	
UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH	224
Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА РАЗВИТИЕ КАНАЛОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ ООО “SAMARKAND-APPAREL”).....	232
Мусаева Шоира Азимовна	
SANOATDA ISHLAB CHIQARISHGA YO‘NALTIRILGAN INVESTITSİYALARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	242
Qorabayev Shuhratjon Axmadjonovich	
QORAMOLCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN TARKIBIY-MIQDORIY O‘ZGARISHLAR TAHLILI	250
Otaxonova Odinaxon Inomovna	
SANOAT TOVARLARI IMPORTI O‘RNINI BOSISH SIYOSATI — IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	260
Muratova Shohista Nimatullayevna	

MINTAQAVIY OZIYQ-OVQAT BOZORINING SHAKLLANISHINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	270
Mirtoev Axrorbek Abdulpattovovich	
MINTAQALAR IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI NOMUTANOSIBLIK LARNI ILMIY TAHLIL QILISHGA NAZARIY YONDASHUV LAR.....	278
Ismoilov Alisher Jobir o'g'li	
AHOLIGA YUK TASHISH XIZMATINI KO'RSATISH STRATEGIYASI.....	285
Ergasheva Muxabbat Abdusamatovna, Nuritdinov Jaloliddin Djamolovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA ITQISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	293
Donayeva Feruza Burxon qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHSIZLIK DARAJASINING STATISTIK TAHLILI.....	302
Chintemirova Diyora Shuxrat qizi, Akbarova Barno Shuxratovna	
MINTAQADA TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY-EKOLOGIK RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH	308
Sapaev Maxsudbek Karimovich	
SOLIY TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SEGMENTLASH ASOSIDA SOLIY XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDASHUV LARI	315
Elbaeva Muqaddas Rashidovna	
BANK AKTIV LARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	321
Absamatov Anvar Ergashevich	
LOGISTIKADA OMBORXONA XO'JALIGI FAOLIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	329
Boymatov O'tkirbek Tilovmurod o'g'li	
MAHALLALAR UCHUN UZOQ MUDDATLI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	336
Kurbonbekova Mohichehra Turabjanovna, Ostonoqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, Eshpulatova Muazzam Barnoyevna, Muzaffarova Dilbar Mamalatif qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA EMISSION FAOLIYATI TAHLILI	352
Mutalova Malika Saydullayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING BARQAROR RIVOJLANISHINI BAHOLASHGA YONDASHUV LAR	359
Norboyev Sarvar Azodovich	
MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B BOZORIDA SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA TAQSIMOT KANALLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	365
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	

O‘ZBEKISTONDA KICHIK KORXONA VA MIKROFIRMALARNING RIVOJLANGANLIK DARAJASINI STATISTIK BAHOLASH.....	375
Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GLOBAL RAQOBAT SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	384
Tashnazarov Sur’atjon Abdullayevich	
INTEGRATING UZBEKISTAN STATE BUDGET STRATEGIES WITH FINANCIAL LITERACY FOR ECONOMIC PROSPERITY.....	389
Tursunqulov Ravshan Abdulxay o‘g‘li, Saydaqulov Ravshan Aliboyevich	
O‘ZBEKISTONDA MICE TURIZMI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH VA SERVIS SIFATI MUAMMOLARI	398
Xalimova Fayyoz Nafasovna	
O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY BARQARORLIKKA ERISHISHDA ISTIQBOLLI DRAYVER SOHALARNING O‘RNI.....	405
Xolbozorov Muzraf Yusup o‘g‘li	
OZIQ-OVQAT BOZORI KONYUNKTURASINI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	417
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	
KORXONADA INQIROZGA QARSHI BOSHQARISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI	426
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Kamolov Faxriddin Xusniddin o‘g‘li	
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BAHOLASHNING XALQARO AMALIYOTI VA O‘ZBEKISTONDAGI HOLATI.....	435
Madraximov Umirbek Muxammadovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH VA BOSHQARUV MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	443
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich, Fayzullayev Ulug‘bek Tursunbayevich	
SANOAT KORXONALARIDA SAMARALI KORPORATIV BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI	451
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
ZAMONAVIY ELEKTROTEXNIKA SANOATINING GLOBAL MIQYOSDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	461
Sultonova Xilola Jamolutdinovna	
MODALAR BIZNESIDA “YASHIL BREND” MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	468
Ziyayeva Shaxlo Shoakbar qizi	
MINTAQADA TURIZM SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOY MEDIA MARKETINGIDAN FOYDALANISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	476
Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, Samandarova Mohinur Qadamboy qizi	
REKLAMADA ISHONTIRISH VA KREATIV XABAR STRATEGIYASI	488
Safarov Alisher Yunusaliyevich	

O‘ZBEKISTONDA HUDUDIIY IQTISODIY RIVOJLANISH: MARKAZ VA CHEKKA HUDUDLAR O‘RTASIDAGI FARQLAR.....	500
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Hoshimov Islomxon Ilyorjon o‘g‘li	
KORXONALAR AYLANMA MABLAG‘LARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI.....	514
Burxanov Aktam Usmanovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINI DIVERSIFIKATSIYALASH OMILLARI.....	522
Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich, Baxtiyorov Barxayotjon Azizjon o‘g‘li	
SANOAT KORXONALARIDA KAPITAL MABLAG‘LARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	530
Muxtarov Maxmudjon Marifovich	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASSTERLARNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	537
Satvoldiyev Ulug‘bek Kamilovich	
TOZALIK VOSITALARI ISHLAB CHIQARUVCHI SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	545
Baqoyeva Dilfuza Maqsud qizi	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	555
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
XORAZM VILOYATIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA UNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI	567
Xolmuratov Xolilla Sariyevich	
LATVIYADA SOLIQ REYTINGI TIZIMI: FISKAL INTIZOM VA HALOL BIZNESNI RIVOJLANTIRISH AMALIYOTI.....	586
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
РОЛЬ АРОМАМАРКЕТИНГА В ФОРМИРОВАНИИ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ПРИВЯЗАННОСТИ К БРЕНДУ	603
Кутбитдинова Мохигул Иноятовна, Матризаева Диларам Юсупбаевна	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA AKT SOHASINI RIVOJLANTIRISHGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	612
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
TRANSPORT XIZMATLARI KO‘RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI	617
Rajabov Qurbon Sulaymonovich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISHDA HORIJIY MAMLAKATLAR STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	626
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI ORQALI EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	635
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

MINTAQADA MOLIYAVIY XIZMATLAR KO'RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI	644
Jo'rayev Shermat Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SHAHAR AGLOMERATSIYALARI UCHUN EKOLOGIK-GEOLOGIK TADQIQOTLARDA ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	651
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQUARISHNI TASHKIL ETISH	661
Haqberdiev Ulug'bek Nasrullo o'g'li	
HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALASHUV DARAJASINI STRATEGIK TARTIBGA SOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH....	671
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
SUG'URTA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA UNI KUCHAYTIRISH STRATEGIYALARI	679
Umirov Abdisalom To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA IPOTEKA KREDITINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	686
Abdullayev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI BUXGALTERIYASIDA BIOLOGIK AKTIVLARLARNI TAN OLISH MEZONLARI VA UNING KLASSIFIKATSIYASI.....	694
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI SANOATI RIVOJLANISHINING ISTIQBOLLARI	702
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li, Ollayorov Behruzbek Sardor o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA RAQAMLI KORPORATIV BOSHQARUV MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH: XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY AMALIYOT TAHLILI	709
Ismailov Allayor Rashidovich	

SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA ITQISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH

Donayeva Feruza Burxon qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

E-mail: feruza.donayeva.91@mail.ru

Annotatsiya

Maqolada sanoat korxonalarining raqamli texnologiyalardan foydalanish asosida iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari o'rganiladi. Raqamli transformatsiya jarayonlari, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish strategiyalari, aqlli texnologiyalarni joriy etish bosqichlari va ularning ishlab chiqarish jarayoniga ta'siri batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarning don yetishtirish va qishloq xo'jaligida qo'llanilishi orqali hosildorlik va samaradorlikni oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiyaning korxonalar raqobatbardoshligi va iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamlashtirish, raqamli korxona, raqamli transformatsiya, bulutli texnologiyalar, katta ma'lumotlar, raqamli transformatsiyalash modellari, jarayon modeli, tarmoq modeli, texnologiya modeli, matritsa modeli.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы повышения экономической эффективности промышленных предприятий за счет использования цифровых технологий. Подробно проанализированы процессы цифровой трансформации, стратегии повышения производственной эффективности, этапы внедрения интеллектуальных технологий и их влияние на производственные процессы. Также освещены возможности повышения урожайности и производительности за счет применения инновационных технологий в выращивании зерна и сельском хозяйстве. Результаты исследования показывают положительное влияние цифровой трансформации на конкурентоспособность и экономическую устойчивость предприятий.

Ключевые слова: цифровизация, цифровое предприятие, цифровая трансформация, облачные технологии, большие данные, модели цифровой трансформации, модель процесса, сетевая модель, технологическая модель, матричная модель.

Abstract

This article examines the issues of improving the economic efficiency of industrial enterprises through the use of digital technologies. It provides a detailed analysis of digital transformation processes, strategies for enhancing production efficiency, stages of implementing smart technologies, and their impact on production activities. Additionally, it highlights the opportunities to increase productivity and efficiency in agriculture through the adoption of innovative technologies. The research findings indicate that digital transformation has a positive effect on the competitiveness and economic stability of enterprises.

Keywords: digitalization, digital enterprise, digital transformation, cloud technology, big data, digital transformation models, process model, network model, technology model, matrix model.

KIRISH

Sanoat va ishlab chiqarish sohalarida texnologik jarayonlarni samarali boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Texnologik jarayonlar murakkab va ko'p bosqichli bo'lib, ularni nazorat qilish va optimallashtirish katta e'tibor talab qiladi. Shuning uchun texnologik jarayonlarni monitoring qilish va vizualizatsiya qilish usullari ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Jahon iqtisodiyoti rivojlanishining yangi bosqichida zamonaviy raqamli texnologiyalar ijtimoiy farovonlik o'sishini belgilovchi asosiy ishlab chiqarish resursi sifatida qaralmoqda.

Tashkilotlar va, birinchi navbatda, iqtisodiyotning real sektori korxonalari tomonidan zamonaviy kompyuter va axborot tizimlaridan foydalanish ularning raqamli iqtisodiyotda samarali ishlashining eng muhim shartidir. Korxonani raqamlashtirish zamonaviy ishlab chiqarish usullariga asoslangan holda texnologik jarayonlarni va boshqaruvning barcha darajalarida qaror qabul qilish jarayonlarini boshqarish sifatini keskin o'zgartiradi va korxona faoliyati samaradorligi hamda barqarorligini oshirish uchun eng muhim omillardan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli texnologiyalar sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini samarali boshqarish, mahsuldorlikni oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu texnologiyalar – sun'iy intellekt, Internet buyumlari (IoT), kiber-fizik tizimlar va avtomatizatsiya vositalarining integratsiyasi – ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Bu borada mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda.

Jumladan, Brynjolfsson, E. va McAfee, A. tadqiqotlarida sanoat va iqtisodiyotda raqamli inqilobning ta'siri tahlil qilingan. Ya'ni, raqamli texnologiyalar orqali ishlab chiqarish va mahsuldorlik qanday o'sishi mumkinligiga e'tibor qaratilgan [1].

Schwab, K. tadqiqotlarida esa to'rtinchi sanoat inqilobi tushunchasi joriy qilingan. Unda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va boshqa innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ta'riflangan [2].

Porter, M. E. va Heppelmann, J. E. sanoatda intellektual mahsulotlarning raqobat muhitida qanday inqilobiy o'zgarishlarga olib kelayotganini ko'rsatadi. Bu, sanoat korxonalari uchun strategik yo'nalish beradi [3].

Xu, M., David, J. M. va Kim, S. H. tadqiqotlarida Sanoat 4.0 inqilobining imkoniyatlari va xavf-xatarlari tahlil qilingan. Raqamli texnologiyalar asosida iqtisodiy o'sish yo'nalishlari ko'rsatilgan [4].

"Industry 4.0: Towards Future Industrial Opportunities and Challenges" nomli tadqiqotda Sanoat 4.0 tendensiyalarining amaliyotdagi foydali va murakkab jihatlari ko'rib chiqilgan va sanoat korxonalari uchun takliflar berilgan [5].

Lasi, H., Fettke, P., Kemper, H.-G., Feld, T. va Hoffmann, M. tomonidan Sanoat 4.0 konsepsiyasining asoslari va uning ishlab chiqarish tizimiga ta'siri aniq tahlil qilingan. Asosiy texnologiyalar, masalan, IoT va kiber-fizik tizimlardan samarali foydalanish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan [6].

Kagermann, H., Wahlster, W. va Helbig, J. Germaniyadagi Sanoat 4.0 loyihasi bo'yicha amaliy tavsiyalar va davlat siyosati strategiyasini taqdim etgan. Bu hujjat ishlab chiqarish sohasi uchun muhim manba sifatida xizmat qilgan [7].

Ghobakhloo, M. tadqiqotlarida sanoat va ishlab chiqarish sohasining raqamlashtirish orqali qanday qayta shakllanayotgani ko'rsatilgan [8].

Li, B., Hou, B., Yu, W., Lu, X. va Yang, C. mashinasozlik va ishlab chiqarishda sun'iy intellektning qo'llanilishi haqida mukammal tahlil bergan. Intellektual avtomatizatsiya imkoniyatlari yoritilgan [9].

Sung, T. K. tomonidan esa Koreyada sanoat raqamlashuvi tajribasi va uning iqtisodiy samarasi tahlil qilingan. Bu tadqiqot ishlab chiqarishda yangi biznes modellarini o'rganish uchun eng yaxshi manbalardan biri sifatida ko'riladi [10].

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida raqamli texnologiyalar samaradorlik va innovatsiyaning asosiy drayveri ekanligi, Sanoat 4.0 platformalari orqali ishlab chiqarish tizimlari samaradorligining oshishi, sanoat raqobatbardoshligining intellektual mahsulotlar va raqamli ekotizimlar bilan bog'liqligi kabi ko'plab masalalar o'rganilgan.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari va natijalari o'rganildi. Tizimli tahlil usuli orqali raqamli texnologiyalarning korxona faoliyatiga ta'siri o'rganildi, ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarining raqamlashtirilishidagi mavjud tendensiyalar tahlil qilindi.

Empirik ma'lumotlarga tayanilgan statistik tahlil orqali 2019–2023-yillardagi don ishlab chiqarish natijalari va ularda raqamli texnologiyalar qo'llanishining ta'siri o'rganildi. Aqlli texnologiyalar yordamida hosildorlik va samaradorlik ko'rsatkichlari solishtirildi.

Tadqiqot uslubiy jihatdan analitik, qiyosiy va modellashtiruvchi metodlarga asoslangan bo'lib, sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalar asosida iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini aniq va tizimli ravishda tahlil qilish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligining umumlashgan ko'rsatkichi tovar ishlab chiqarish sur'atlarining o'sishi hisoblanadi. Bundan tashqari, puldagi xarajatlar birligiga to'g'ri keladigan mahsulot hajmi, balans foydasining asosiy va aylanma fondlar yig'indisiga nisbati, to'la tannarx ko'rsatkichlari ham muhim ahamiyatga ega. Mehnat unumdorligining o'sish sur'atlari, mehnatni tejash va mahsulot hajmi o'sishida mehnat unumdorligining hissasi kabi ko'rsatkichlardan ham foydalaniladi.

Ishlab chiqarish samaradorligi texnik samaradorlik (ishlab chiqarish hajmi), iqtisodiy samaradorlik (mehnat unumdorligi, mehnat resurslari, asosiy fondlar, aylanma resurslar) va ijtimoiy samaradorlik (moddiy resurslar, foyda) hisobiga shakllanadi. Ishlab chiqarish samaradorligini hisoblashdan maqsad – samaradorlikka nimalar hisobiga erishilganini aniqlash va yana qanday omillar evaziga uni oshirish mumkinligini belgilashdan iborat.

Korxonaning raqamli transformatsiyasidan asosiy maqsad, bizningcha, uning raqobatbardoshligini oshirish va ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun shart-sharoitlarni ta'minlashdan iborat. Raqamli transformatsiya vazifasining maqsadiga muvofiq korxonalarni quyidagicha tasniflash mumkin:

- Raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishni tashkil etish;
- Yuqori samaradorlikka, ishlab chiqarish va tashkiliy jarayonlarning moslashuvchanligiga erishish;
- Korxonaning investitsion jozibadorligini oshirish;
- Korxonaning iqtisodiy samaradorligini kafolatlaydigan boshqaruv tizimining moslashuvchanligi va shaffofligini oshirish.

Korxonaning raqamli transformatsiyasini loyihalash uchun raqamli texnologiyalarning korxonada joriy etilish darajasi va maqsadga muvofiqligi mezoniga ko'ra tasnifini ishlab chiqish zarur. Shunday qilib, asosiy raqamli texnologiyalar uchta guruhga birlashtiriladi (1-jadval).

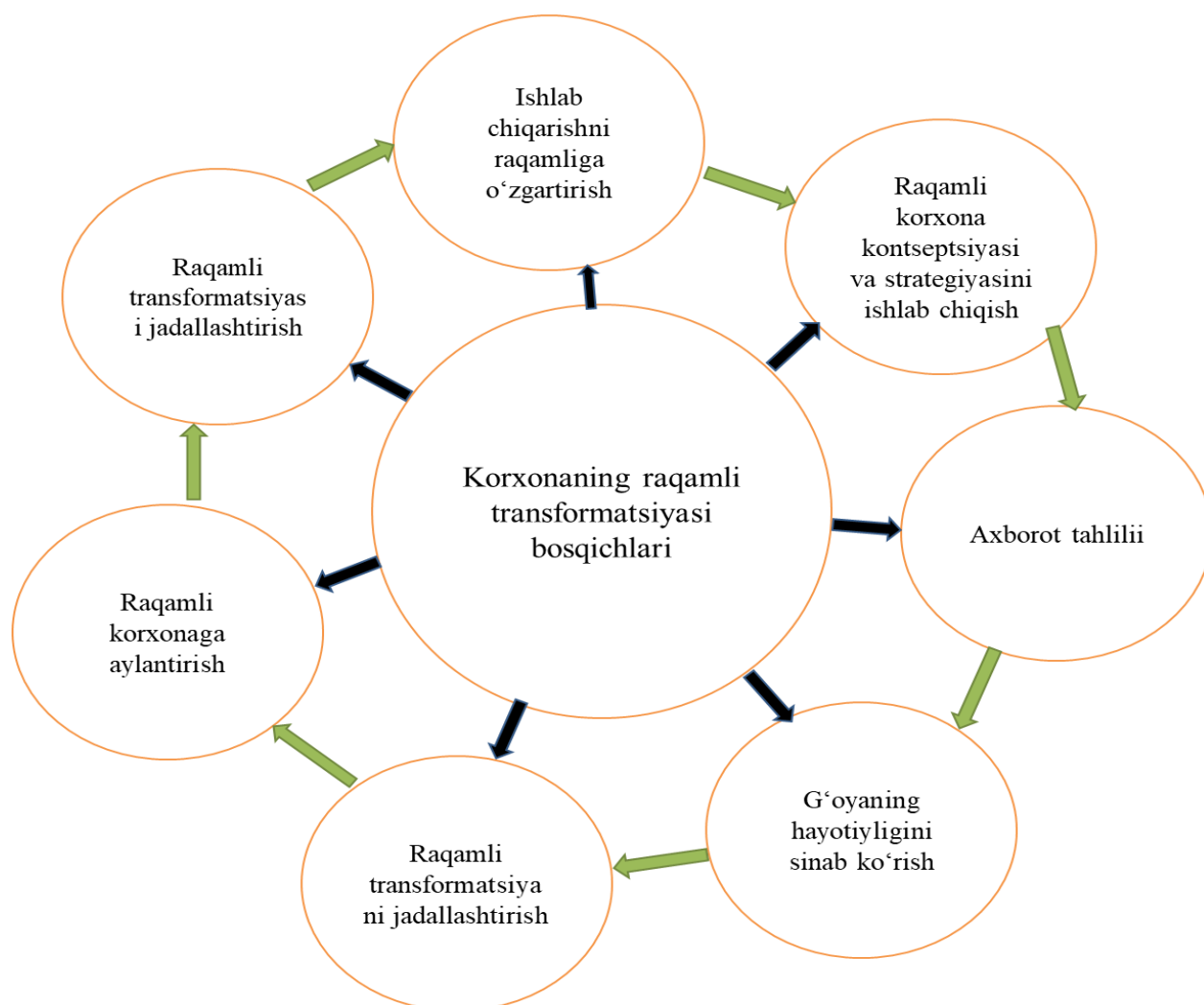
1-jadval

Raqamli texnologiyalarning guruhlanishi¹

Guruhlarning nomlanishi		
Asosiy texnologiyalar	Muhim texnologiyalar	Ilg'or texnologiyalar
Ushbu guruhlar tavsifi		
bu korxonalarni raqamli o'zgartirish mumkin bo'lmagan texnologiyalar (bulutli texnologiyalar, simsiz aloqa texnologiyalari, qog'ozsiz texnologiyalar va boshqalar);	bu korxonaning to'liq raqamli transformatsiyasini ta'minlaydigan texnologiyalar (katta ma'lumotlar, bulutli hisoblash, uchuvchisiz texnologiyalar va boshqalar);	"analog" dan raqamli korxonaga o'tishni amalga oshiradigan texnologiyalar (sun'iy intellekt, neyron tarmoqlar, taqsimlangan ma'lumotlar registrarlari, mashinalarni o'rganish va boshqalar)

Raqamlashtirish jarayoni keltirishi mumkin bo'lgan foyda va zararlar riskini to'g'ri baholagandan so'ng, ushbu jarayonni joriy etish rejasi tuziladi. Umumiy holatda, raqamli korxona konsepsiyasi va strategiyasini ishlab chiqish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi. Korxonaning raqamli transformatsiyasi esa bir necha bosqichlardan o'tadi (1-rasm).

¹ Muallif ishlanmasi

1-rasm. Korxonalarni raqamli transformatsiyalash bosqichlari¹

Raqamli korxona kontsepsiyasi va strategiyasini ishlab chiqish — bu korxonaning joriy holatida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasini baholash va aniq maqsadlarni belgilab olish hamda belgilangan maqsadlardan kelib chiqqan holda amalga oshiriladigan ishlar ketma-ketligini va strategiyasini tuzib chiqishdan iborat.

Axborot tahlili — ko‘p qirrali mutaxassislar guruhi yordamida ma’lumotlarni tahlil qilishdan, keyinchalik esa to‘plangan ma’lumotlarni tashkilotning ish jarayonida, qarorlar qabul qilishda, intellektual tizimlarni loyihalashda, mahsulotlarni takomillashtirishda, yangi takliflar va xizmatlarni yaratishda foydalanishdan iborat.

Kerakli resurslarni aniqlash — maqsadga erishish jarayonida zarur resurslarni aniqlab olish, biznes jarayonlarini takomillashtirish uchun mutaxassislarni jalb qilgan holda ularni o‘qitish va yangi texnologiyalarni joriy etish strategiyalarini ishlab chiqishni o‘z ichiga oladi.

G‘oyaning hayotiyiligini sinab ko‘rish — biznes qiymatini ko‘rsatish maqsadida dastlabki tajriba loyihalarini yaratib, mahsulotlar, jarayonlar va korxonalarning raqamli dublikatlarini ishlab chiqishdan iborat.

¹ Muallif o‘rganishlariga ko‘ra shakllantirildi

Raqamli transformatsiyani jadallashtirish — olib borilayotgan loyihalarning rentabelligini ta'minlashda universitetlar oldida turgan vazifalardan biri raqamli texnologiyalar sohasidagi yetakchi firmalar bilan hamkorlik qilish, raqamli startaplar bilan ishlash va olingan tajribani tahlil qilish asosida raqamli korxonaning yakuniy konsepsiyasini aniqlashdan iborat.

Raqamli korxonaga aylantirish — bu an'anaviy korxonani zamonaviy texnologiyalar asosida qayta tashkil etish jarayoni bo'lib, u menejment tuzilmasi va funksiyalarini aniq belgilashni, rahbariyatning qat'iy yetakchiligi, mas'uliyati va uzoq muddatli qarashlarini talab etadi. Bu jarayonda xodimlarning raqamli innovatsiyalarga qarshilik ko'rsatish ehtimolini kamaytirish maqsadida ularni rag'batlantirish tizimini ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Shuningdek, raqamli madaniyatni rivojlantirish zarur. Barcha xodimlar raqamli sanoat muhiti sharoitida samarali faoliyat yurita olishlari, yangi texnologiyalarni sinab ko'rishga tayyor bo'lishlari va asbob-uskunalar bilan ishlashning innovatsion usullarini o'zlashtirishlari lozim.

Zamonaviy ishlab chiqarishda raqamlashtirishni amalga oshirish uchun ishlab chiqarish tizimlarining gorizontal va vertikal integratsiyasi zarur. Hozirda foydalanilayotgan axborot tizimlarining muhim qismi ma'lumot almashishi mumkin, ammo ularning muvofiqligi korxona ichida ham, o'zaro ta'sir qiluvchi korxonalar o'rtasida ham barcha darajalarda takomillashtirishni talab etadi. Yagona axborot makonini yaratish korxonalarni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari va sanoat uskunolari o'rtasida tezkor va o'z vaqtida axborot almashishga imkon beradi.

Raqamli ishlab chiqarishda mahsulotlar individual buyurtmalar bo'yicha ishlab chiqarilishi mumkin. Shu sababli, iste'molchi o'zaro ta'sirning bevosita ishtirokchisi va qiymat zanjirining muhim elementi hisoblanadi.

O'zbekistonda ham ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish dolzarb masalalardan biri bo'lib, innovatsion texnologiyalar yordamida ishlab chiqarish va operatsion samaradorlikni oshirishga e'tibor qaratilmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli va aqlli texnologiyalarni qo'llash orqali hosildorlik 20–40 % ga oshishi mumkin (2-jadval)¹.

2-jadval

Aqlli ishlab chiqarish tizimlari–don ishlab chiqarish misolida²

Yil	An'anaviy ishlab chiqarish (mln tonna)	Aqlli ishlab chiqarish (mln tonna)	Samaradorlik farqi (%)
2019	5,2	6,0	+15,4
2020	5,1	6,3	+19,5
2021	5,3	6,7	+26,4
2022	5,4	7,0	+29,6
2023	5,5	7,4	+34,5

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, aqlli ishlab chiqarish tizimlarining joriy etilishi don ishlab chiqarish hajmining barqaror o'sishiga olib kelgan. 2019–2023-

¹ <https://www.fao.org/smart-agriculture/en>

² Muallif ishlanmasi

yillar davomida an'anaviy ishlab chiqarish texnologiyalari bilan solishtirganda, aqlli tizimlar natijasida hosildorlik o'rtacha 20–35 % ga oshgan.

Ushbu o'sishning asosiy sabablaridan biri ishlab chiqarish jarayonlarining optimallashtirilishi, sun'iy intellekt asosida ma'lumotlarni tahlil qilish hamda real vaqt rejimida monitoring tizimlarining joriy etilishidir. IoT tizimlarining qo'llanilishi natijasida dala maydonlarida tuproq holati, namlik darajasi va o'simliklarning rivojlanish jarayoni doimiy nazoratga olinadi. Natijada suv va o'g'it kabi resurslar yanada samarali taqsimlanadi, hosildorlik oshadi (3-jadval).

3-jadval

Samaradorlikka erishish strategiyalari¹

Strategiya turi	Tavsif	Kutilayotgan natijalar
IoT tizimlari	Aqlli sensorlar yordamida tuproq va iqlim monitoringi	Suv tejash va hosildorlik oshishi
Sun'iy intellekt	Analitik tizimlar orqali optimal ekish va o'g'itlash	Resurs sarfini kamaytirish
Robotlashtirish	Dala ishlarini avtomatlashtirish	Ishchi kuchi xarajatlarini qisqartirish

Don ishlab chiqarishda avtomatlashtirilgan agrodron va GPS boshqariladigan texnikalarni keng joriy etish. Bu texnologiyalar hosildorlikni oshirish, aniq ekish va o'g'itlash jarayonlarini avtomatlashtirish hamda ishchi kuchi xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi. Xususan, AQSh va Yevropa davlatlarida dronlar yordamida dala monitoringi amalga oshirilayotgani hosildorlikni 20–35 % ga oshirishga xizmat qilmoqda.

Aqlli sug'orish tizimlarini keng joriy etish va suv resurslarini optimallashtirish. Tuproq namligi va iqlim sharoitlarini real vaqt rejimida kuzatib boruvchi aqlli sug'orish tizimlari suvdan tejamkorlik bilan foydalanish va hosildorlikni barqaror saqlashga xizmat qiladi. Izlanishlarga ko'ra, bunday tizimlar suv sarfini 30–50 % ga kamaytirishi va dalalarning unumdorligini oshirishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar yordamida qishloq xo'jaligi mahsulotlari logistikasi va ta'minot zanjirlarini optimallashtirish. Sun'iy intellekt asosida don mahsulotlarini saqlash, tashish va bozorga yetkazish jarayonlarini takomillashtirish orqali yo'qotishlar va operatsion xarajatlarni kamaytirish mumkin. Elektron kuzatuv tizimlari mahsulotlarning yo'nalishini avtomatik monitoring qilish imkonini beradi.

Yangi innovatsion ishlab chiqarish texnologiyalariga moslashgan kadrlar tayyorlash va ilmiy-tadqiqot markazlarini rivojlantirish. Aqlli qishloq xo'jaligi tizimlaridan samarali foydalanish uchun maxsus kadrlar tayyorlash zarur. Ilmiy-tadqiqot institutlari bilan fermer xo'jaliklarining hamkorligini mustahkamlash yangi texnologiyalarni mahalliy sharoitlarga moslashtirishga imkon yaratadi.

Blokcheyn texnologiyalarini qishloq xo'jaligida joriy etish orqali mahsulotlarni sertifikatsiyalash va shaffofligini ta'minlash. Bu tizim yordamida mahsulotlarning

¹ Muallif ishlanmasi

kelib chiqishi, yetishtirish shartlari va ta'minot jarayonlari aniq kuzatib borilishi mumkin. Shu orqali don mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirish va ichki bozordagi ishonchni mustahkamlashga erishiladi.

Yashil energiya manbalaridan foydalangan holda don yetishtirishda barqaror rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish. Quyosh va shamol energetikasidan foydalanish orqali qishloq xo'jaligidagi energiya xarajatlarini kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash mumkin. Yevropaning qator davlatlarida bunday tizimlar fermer xo'jaliklarining energiyaga bo'lgan xarajatlarini 40 % gacha kamaytirishga yordam bermoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Axborot texnologiyalari mutaxassislari va sifatli mutaxassislarning vazifalari nafaqat bir-biriga mos keladi, balki kundalik ishlarida bir-birini to'ldiradi. Bu, ayniqsa, korxonalarda axborot tizimlari va texnologiyalarini qayta tashkil etish yoki kompleks joriy etish bilan bog'liq vazifalarni hal qilishda yaqqol namoyon bo'ladi. Bunday muammolarni hal qilishning asosiy bosqichi — ishlab chiqarish bosqichlarini tavsiflash bo'lib, keyinchalik tashkilotning sifat menejmenti tizimining asosini tashkil etadi. Bunday jarayonlar va ishlab chiqarish bosqichlari tashkilotning asosidir. Qoida tariqasida, tashqi muhit o'zgarganda, bu jarayonlar haqidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish vositalari o'zgaradi, jarayonlarning o'zi esa o'zgarmaydi yoki ahamiyatsiz o'zgaradi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, iqtisodiyot tarmoqlariga raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida qator ustunliklarga erishiladi. Ular quyidagilarda o'z ifodasini topadi: korxonalar faoliyatining avtomatlashtirilishi va jarayonlarning to'liq raqamlashtirilishiga erishilishi natijasida raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqariladi, ishlab chiqarish va mehnat resurslaridan samarali hamda tejamkorlik bilan foydalanish yo'lga qo'yiladi, korxonalar investitsion jozibadorligi va ishlab chiqarish jarayonining shaffofligi ta'minlanadi.

Shunday ekan, korxonalarda raqamli transformatsiyani amalga oshirish uchun quyidagilar taklif etiladi:

- Mehnat jarayonida zarur kompetensiyaga ega bo'lgan yuqori malakali ishchilardan iborat jamoaga ega bo'lish;
- Mavjud sharoit va vaqtni inobatga olgan holda innovatsion mehnat vositalari va obyektlari bilan eng samarali uyg'unlashishga imkon beruvchi usullar, uslublar va chora-tadbirlar majmuini ishlab chiqish;
- Ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish sur'atlarini oshirish zaruratidan kelib chiqqan holda, manfaatdor tashkilot va korxonalar, ixtisoslashtirilgan oliy ta'lim muassasalari hamda kasb-hunar maktablari bilan faol hamkorlikni yo'lga qo'yish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company.
2. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.

3. Porter, M. E., & Heppelmann, J. E. (2014). How smart, connected products are transforming competition. *Harvard Business Review*, 92(11), 64–88.
4. Xu, M., David, J. M., & Kim, S. H. (2018). The Fourth Industrial Revolution: Opportunities and challenges. *International Journal of Financial Research*, 9(2), 90–95. <https://doi.org/10.5430/ijfr.v9n2p90>
5. Zhou, K., Liu, T., & Zhou, L. (2016). Industry 4.0: Towards future industrial opportunities and challenges. *Proceedings of 13th International Conference on Fuzzy Systems and Knowledge Discovery (FSKD)*, 2147–2152. <https://doi.org/10.1109/FSKD.2016.7603392>
6. Lasi, H., Fettke, P., Kemper, H. G., Feld, T., & Hoffmann, M. (2014). Industry 4.0. *Business & Information Systems Engineering*, 6(4), 239–242. <https://doi.org/10.1007/s12599-014-0334-4>
7. Kagermann, H., Wahlster, W., & Helbig, J. (2013). Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0. acatech — National Academy of Science and Engineering.
8. Ghobakhloo, M. (2018). The future of manufacturing industry: a strategic roadmap toward Industry 4.0. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 29(6), 910–936. <https://doi.org/10.1108/JMTM-02-2018-0057>
9. Li, B., Hou, B., Yu, W., Lu, X., & Yang, C. (2017). Applications of artificial intelligence in intelligent manufacturing: A review. *Frontiers of Information Technology & Electronic Engineering*, 18(1), 86–96. <https://doi.org/10.1631/FITEE.1601885>
10. Sung, T. K. (2018). Industry 4.0: A Korea perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, 132, 40–45. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.11.005>
11. Karimova, S. (2024). Elektron tijorat platformalarini takomillashtirishda virtual ekotizimlarning o' rni. *Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari*, 4(4), 26-33.
12. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida elektron tijorat tizimini rivojlantirishda ta'sir etuvchi omillar tahlili. (2025). *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 5(03), 270-274.
13. Karimova, S., & Sodiqova, D. (2025). Development trends of electronic commerce and its infrastructure in Uzbekistan. *Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari*, 5(1), 131-140.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. ГОСТ 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**